

“ Planter sover faktisk ikke. De lyver heller ikke. Eller for den sags skyld bluffer. Men blotter deres genitalier, det gør de.

Det samme kunne man sige om tekster. Skønt Prousts storværk *À la recherche du temps perdu* indledes med påkaldelsen af søvnen, og skønt fortælleren og resten af persongalleriet lyver og bluffer sig lystigt og ulystigt gennem alle godt 3.000 sider, er teksten også blot og bart til stede som afsløringen af forfatterens, tidens og måske læserens (under)liv.

Beskrivelsen tilhører Anne Carson, hvis digt “Albertine-øvelsen” fra 2014 indleder dette temanummer af *Passage* om Marcel Proust og *På sporet af den tabte tid*, som værket hedder i den nye danske oversættelse fra forlaget Multivers, der i efteråret blev afsluttet med udgivelsen af bind 13.

Det afgørende spørgsmål er selvfølgelig, hvordan forholdet mellem løgn, bluff, søvn og bekendelse udspiller sig. Vi bringer 10 bidrag, som på forskellige måder undersøger forholdet mellem fremstilling, selv og tekstualitet, sådan som det udspiller sig i og omkring Prousts værk. *På sporet* påkalder søvnen og præsenterer sig som en ubestemmelighedszone, hvor læseren kan prøve sig af, give sig hen, lade sit jeg frynse, når teksten sprænger perceptionen og inverterer betydningerne. Usikkerhederne stimulerer selvfølgelig også trangen til at søge grunden, (under)livet under teksten, i form af henvisninger til Prousts eget liv eller samtid. Men, som det pointeres flere steder i dette nummer, er selve denne trang til, som regel forgæves, at søge vished i værket også et grundvilkår, som præger karaktererne, i jalousien, i inversionen, med sproget, med blikket etc. Begæret er den grund, hvorpå livet og værket hviler.

Så teksten sover faktisk ikke, men den lader, som om den gør det. Den sover rævesøvn, for at vi kan kaste vores begær over den, måske skuffes i mødet med den, og få kastet vores eget blik tilbage på os selv.

Det er hårdt arbejde, og det kan anbefales at varme op med Anne Carsons *work out* eller “Albertine-øvelse”. Herefter lægger Sara Danius ud med i “Sorte strømper, grønne tråde: Proust og inversionens hermeneutik” at analysere den centrale rolle, spørgsmålet om homoerotisk kærlighed spiller i *På sporet*. Dette spørgsmål er negligeret i den eksisterende Proust-forskning, hvilket ifølge Danius skyldes Prousts strategi med at skjule homoseksualitetstemaet som blot én blandt mange mulige allegoriske læsninger af forskellige scener gennem hele romanen. Artiklen kobler således beskrivelsen af homoseksualitet som seksuel inversion sammen med anvendelsen af inversion som et retorisk greb i en argumentation for, at det netop er evnen til på én gang at læse tingene, som de synes at være, og som deres modsætning, der er nøglen til Prousts vision.

På baggrund af en iagttagelse af, at der hos Proust generelt ikke findes kærlighed uden jalousi, og at jalousien faktisk kommer før kærligheden, der derfor er afledt af jalousien, behandler Per Buvik jalousitemaet hos Proust. I Buviks læsning lider Prousts fortæller af et aldrig overstået Ødipus-kompleks og sammenligner konstant sin kæreste Albertine med sin mor, da han var barn, idet han længes efter den

samme intimitet, men samtidig frygter det samme “forræderi”, han oplevede med hende. Jalousien kan kun fjernes gennem længerevarende adskillelse eller kedsomhed som følge af et længerevarende dagligliv sammen. Problemet er, at kærligheden forsvinder, når der ikke længere er nogen jalousi.

Jacob Ulrich undersøger “Søvnens tid og rum” i *På sporet*. I artiklens første del viser han gennem nærlæsninger af narrative forståelser af tid, hvordan beskrivelser af fortællerens søvn både destabiliserer fortællingen og danner et narrativt mønster, som romanens overordnede struktur knytter sig til. I anden del fokuserer han på søvn og rum og i særdeleshed fortællerens soveværelse, der fremtræder som et privilegeret sted for fremvisning af og eksperimenter med visse perceptuelle betingelser. Romanens søvnbeskrivelser udgør således ifølge Ulrich en tærskelzone mellem indre og ydre perceptionsmåder.

I “Den eneste sande bog” reflekterer Karin Gundersen over en enigmatisk passage i andet bind af *Den genfundne tid*, hvor fortælleren siger, at den eneste sande bog ikke kan læses, før den er blevet oversat af forfatteren, der bærer den i sig, hvilket vil sige, at den bog, vi læser, ikke er originalen. Ifølge Gundersen kan denne gåde løses ved at forsøge at sætte udtalelsen i relation til den proustske æstetik og hans teorier om sandhed, stil og metafor.

Frederik Tygstrup undersøger i “Proust og det frynsede selv”, hvordan social og sensuel erfaring udvikles i *På sporet* ud fra en hypotese om, at den traditionelle forståelse af erfaring som et forhold mellem et erfarende subjekt og et erfaret objekt her erstattes af en mere kompleks interaktion og sammenblanding af disse to størrelser. Artiklens første del er en teoretisk analyse af erfaringsbegrebet baseret på Gilles Deleuzes Proust-læsning med særligt henblik på erfaringens affektive natur, mens anden del nærlæser nogle passager for at vise, hvordan erfaringen faktisk opfattes i Proust, og hvordan denne opfattelse understøttes af bestemte karakteristika ved Prousts prosastil.

Den kvindelige protagonist Albertine Simonet beskrives i *Fangen* som løgnagtig af natur. Synne Ytre Arne hævder i sin artikel “Proustiansk panoptisme”, at det imidlertid ikke er Albertines natur, der motiverer hendes løgnagtige adfærd. Det er derimod ifølge Arne fortællerens forsøg på at kontrollere og overvåge Albertine under deres samliv i Paris, der får hende til at lyve som en bevidst modstand mod det, hun kalder fortællerens panoptiske overvågning.

Steen Klitgård Povlsen ser på “Prousts blik” og forbinder ham med den nedvurdering af synet som den dominerende sans, der ifølge Martin Jay kan iagttages i den europæiske kultur omkring år 1900. Povlsen beskriver spaltningen mellem blindhed og indsigt som et centralt tema i *På sporet*, hvor han finder en radikal kritik af blikkets evne til at indfange et sandt begreb om verden, men også en redegørelse for kunstens mulighed for at kompensere for denne mangel.

Adam Watt undersøger brevenes betydning i *På sporet*. Han sammenligner, hvordan breve, der omhandler brud, figurerer i fortællerens tidlige forhold til Gilberte og i hans senere forhold til Albertine. Watt argumenterer herigennem for, at de bekymringer med mere, der knytter sig til skrivning og brud i Proust, giver et interessant perspektiv, hvorunder man kan betragte fortællerens forhold til tidslighed og de måder, hvorpå Proust figurerer tanke og handling i romanens tekst.

Endelig ser Neal Ashley Conrad Thing på den danske reception af Proust. Thing understreger her, hvordan Proust ikke blot fungerer som et forbillede, men som en regulær indflydelsesmaskine, der indvirker på alle litterære niveauer fra kritik og debat til litterær stil og form.

Nummeret er illustreret med tegninger af Proust selv, hentet fra hans notesbøger, som findes i arkiverne på Bibliothèque nationale de France i Paris. Citater fra *På sporet* er, hvor ikke andet fremgår, fra den nye danske oversættelse, med angivelse af titlen på bindet og sidetal. Bagerst i nummeret findes en oversigt over den nye danske oversættelse sammenholdt med den originale udgivelse og de toneangivende franske. Slip begæret løs.

